

- організувати навчання суб'єктом пробації безпечним прийомом діяльності в умовах війни;
- організувати та забезпечити своєчасну евакуацію суб'єктом пробації;
- надавати первинну медичну допомогу суб'єктам пробації у будь якій екстремальній ситуації, зокрема і в умовах війни.

Література:

1. Богатирьова О.І., Олефір Л.І. Застосування пробації в Україні : навчальний посібник. Чернігів : Десна Поліграф, 2019, 208 с.
2. Пробація в Україні; наук. практ. посіб. Київ : Національна академія прокуратури України, 2018. 120 с. С. 4.
3. Богатирьов І.Г. Війна на Чернігівщині. Нариси реальних подій. Київ : ВД «Дакор». 2022. 160 с.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-264-0-21>

КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧІ ЗАСАДИ ЗАСТОСУВАННЯ ПРОБАЦІЇ В УКРАЇНІ

Стрелюк Я. В.

*доктор юридичних наук, професор кафедри правоохоронної
та антикорупційної діяльності*

*Міжрегіональної Академії управління персоналом
м. Київ, Україна*

В ХХІ столітті відбувається оновлення практично всіх сфер суспільного життя. Не обійшло воно і кримінально-виконавчу сферу, яка більше восьмидесяти років була практично закритою, мало доступною і є найбільш вразливою. Тому в період нового творення української держави та нації, громадянського суспільства, дуже важливим стає відродження пенітенціарної ідеї каяття засуджених під час відбування покарання.

Успішне реформування кримінально-виконавчої системи України значною мірою залежить від створення і зародження нової парадигми пенітенціарного обслуговування засуджених в органах і установах виконання покарань Міністерства юстиції України, яка має замінити поки, що чинну в державі пострадянську, переважно репресивно-каральну концепцію виправлення і ресоціалізації засуджених.

Разом з тим, непослідовність соціальної політики держави у сфері виконання і відбування покарання та пробації в Україні, відсутність

належного фінансування кримінально-виконавчої системи, суперечливість окремих кроків її реформування, не належне нормативно-правове забезпечення діяльності уповноваженого органу пробачії, спонукало науковців у галузі кримінального, кримінально-виконавчого права, кримінології підготувати навчальний посібник у даній сфері.

Більше того впровадження пробачії у національне законодавство відбувається не лише через реалізацію норм Закону України «Про пробачію» [1], а й шляхом осучаснення Особливої Частини Кримінально-виконавчого кодексу України, зокрема Розділу II «Виконання покарань, не пов'язаних з позбавленням волі», а також приведення у відповідність до кримінально-виконавчих регулювань норм кримінального та кримінального процесуального законодавства.

Варто зазначити, що у 2001 році законодавець у Кримінальному кодексі України прописав ряд нових, альтернативних видів кримінальних покарань, а також передбачив можливість звільнення засудженого від відбування покарання з випробуванням за умови гарантії його виправлення та ресоціалізації без відбування покарання [2, с. 24]. Сьогодні Міністерство юстиції України анонсує заміну покарання у виді обмеження волі на пробачійний нагляд, що з більшість навантаження на персонал уповноваженого органу з питань пробачії Державної установи «Центр пробачії».

На нашу думку, додаткове навантаження на персонал уповноваженого органу з питань пробачії, переорієнтація її діяльності на виконання соціально-попереджувальних функцій покладає на цей орган більше правові та соціальні повноваження. Проведений нами аналіз досвіду передових країн Європи показує, що виконання альтернативних видів покарань покладено на спеціалізовану державну службу, яка знаходиться поза поліцією та в'язницею – службою пробачії.

Суть даної пробачії полягає у встановленні нагляду за засудженим з покладенням на нього певних зобов'язань й обмежень, без ізоляції його від суспільства (відвідувати центри пробачії, періодично зустрічатися з наглядовим офіцером, брати участь у певних різновидах діяльності, дотримуватися законотворчої поведінки тощо).

Цю функцію виконує служба пробачії, головна мета діяльності якої полягає в захисті суспільства, попередженні повторних злочинів, сприянні реінтеграції правопорушника в суспільство. Проте, служба пробачії в країнах розвинутої демократії дещо відрізняється від вітчизняної служби пробачії за своїми функціями, організацією діяльності, кадровим забезпеченням, методами роботи.

Однією з найважливіших функцій служби пробачії є досудова, яка здійснюється на стадії розслідування кримінального правопорушення одночасно з проведенням слідчих дій органами слідства. При цьому, забезпечується збір інформації про правопорушника з метою надання

допомоги суду у визначенні найбільш ефективного для даної особи виду покарання (позбавлення волі чи іншого альтернативного покарання) на основі прогнозу подальшої поведінки особи та можливостей її виправлення у в'язниці чи на волі.

Ця функція дає суду можливість отримати додаткову інформацію про особу, яка не завжди може бути отримана в ході слідства та судового засідання, дозволяє розробити програми виправлення засудженого, якщо судом йому буде призначено альтернативний вид покарання, або програми виховного впливу на нього у місцях позбавлення волі.

Значне місце в соціальному дослідженні особистості займають різного роду бесіди з правопорушником, його близькими, рідними, колегами, друзями. Тому, виконання цієї функції вимагає від працівників служби певних знань у галузі психології та педагогіки.

Отож, підготовлений уповноваженим органом з питань пробації висновок сприятиме суду у винесенні правильного вироку, а надалі сприятиме виправленню і ресоціалізації засудженого. Варто також зазначити, що мінімальний період пробації в більшості країн – шість місяців, максимальний – три роки.

Застосовуючи пробацію, суд надає правопорушнику можливість розібратися у вчиненому кримінальному правопорушенні (злочину або кримінальному проступку) й зробити все необхідне, щоб в подальшому не повторився. Крім того, у більшості країн існують спеціальні програми інтенсивної пробації: для водіїв, котрі скоїли злочини в нетверезому стані; соціально-психологічний тренінг кривдників домашнього насильства; програма утримання від уживання алкоголю, наркотиків; навчання контролю своїх емоцій; профілактики злочинної поведінки тощо.

Насамкінець, вищевикладене дозволяє сформулювати основні напрямки роботи уповноваженого органу з питань пробації:

1. Це сприяння інтеграції засудженого, який перебуває на обліку уповноваженого органу з питань пробації в суспільство, формування у нього поваги до соціальних та правових норм.
2. Участь потерпілого в кримінальному процесі та відновлення справедливості стосовно захисту його прав.
3. Залучення засудженого, який перебуває на обліку уповноваженого органу з питань пробації до процесу реституції.
4. Захист суспільства завдяки ефективному застосуванню альтернативних видів покарань.
5. Зменшення ризику вчинення засудженим, який перебуває на обліку уповноваженого органу з питань пробації повторного кримінального правопорушення.

Література:

1. Закон України Про пробацію. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/160-19#Text> (дата звернення 08. 10. 2022).
2. Богатирьова О. І., Олефір Л. І. Застосування пробації в Україні : теорія і практика: навчальний посібник / за ред. професора І. Г. Богатирьова. Чернівці : Десна Поліграф, 2019. 208 с.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-264-0-22>

ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ ПЕНІТЕНЦІАРНИМИ УСТАНОВАМИ АНГЛІЇ, ПІВНІЧНОЇ ІРЛАНДІЇ, ШОТЛАНДІЇ ТА УЕЛЬСУ (ПОРІВНЯЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА)

Шуліка В. І.

*аспірант кафедри теорії та історії держави і права
Волинського національного університету
імені Лесі Українки
м. Луцьк, Україна*

Постановка проблеми. Функціонування органів пенітенціарної системи Великобританії часто називають зразковим саме через високу ефективність виправних заходів, що застосовується до в'язнів, ступінь їх «перевихованості», а також низький, у порівнянні з Україною, рівень злочинності. Пенітенціарні системи Великобританії та України мають низку схожих рис, серед яких можна виокремити однаковий територіальний поділ виправних закладів (місцевого та загальнодержавного значення); чіткий розподіл функцій адміністрування та управління в'язницями; ієрархічність і підпорядкованість установ виконання покарань центральним органам виконавчої влади; підзвітність уповноваженим особам тощо. Однак, на сьогодні рівень злочинності в Україні та показники повторно вчинюваних злочинів залишаються високими. Варто додати, що в Україні з лютого 2016 року триває реформа пенітенціарної системи, робота щодо забезпечення якої продовжується й нині. Однак і до сьогодні не було здійснено порівняльно-правового аналізу особливостей функціонування пенітенціарної системи Великобританії загалом та її адміністративно-територіальних одиниць зокрема, що підтверджує **актуальність** обраної тематики дослідження.

Виклад основного матеріалу. У зв'язку із специфічним адміністративно-територіальним устроєм Великобританії, нормативно-правовим актам, що регулюють діяльність пенітенціарної системи, властиві похідні від нього особливості. Наприклад, закон «Про